

**Т. В. Кириченко**кандидат психологічних наук, доцент,  
доцент кафедри психології  
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний  
педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

## ДІАГНОСТИКА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ

*У статті аналізуються основні підходи до особливостей становлення ціннісних орієнтацій особистості підліткового віку в умовах соціокультурних змін. Показано, що ціннісні орієнтації лежать в основі вибору життєвих цілей підлітків та є умовою їх соціалізації. Статистичне опрацювання діагностичних показників та якісна інтерпретація отриманих результатів дали змогу з'ясувати, що ціннісні орієнтації підлітків пов'язані з характером їх діяльності й відображають смисложиттєву активність.*

**Ключові слова:** соціалізація, самосвідомість, особистість, цінності, ціннісні орієнтації, підлітковий вік.

**Постановка проблеми.** Головним чинником, що формує ціннісні орієнтації особистості, є суспільство. Соціальні зміни зумовлюють перегляд базових життєвих цінностей. Це призводить до критичного осмислення досвіду попередніх поколінь, спричиняє переоцінку загальнолюдських та особистісних цінностей, уявлення про своє майбутнє та майбутнє суспільства.

Особливе значення в розвитку ціннісних орієнтацій має перехідний період онтогенезу, коли в свідомості підлітків ускладнюється змістовна та смислова сторона ціннісних орієнтацій, які виступають як новий образ світосприйняття. Водночас ціннісні вибори зорієнтовують підлітків на дотримання соціальних норм поведінки та визначають опанування ідеальних форм (еталонів, зразків, стандартів, ідеалів, позицій, переконань).

Розкриття змісту ціннісних орієнтацій у підлітків може пояснювати та передбачати їх поведінку. Така ситуація визначає актуальність діагностики ціннісних орієнтацій зростаючої особистості в умовах соціокультурних змін, оскільки дає змогу виявити психологічні механізми її соціалізації. Натепер процес соціалізації підлітків ускладнюється переоцінкою життєвих цінностей. Все це і зумовило актуальність дослідження ціннісних орієнтацій особистості підліткового віку, потребу в з'ясуванні значення ієрархії цінностей у виборі засобів її самоздійснення в сучасних умовах буття.

Більшість дослідників вважає, що підлітковість – вік суперечливих станів, мотивів, ціннісних орієнтацій, вчинків. Провідною лінією становлення особистості в підлітковому віці є її перехід від дитинства до дорослості. Психологи-класики розглядають почуття дорослості як центральне новоутворення підлітків, що пов'язане з якісно новим рівнем розвитку самосвідомості

[3; 4]. Орієнтуючись на цінності дорослих і порівнюючи себе з ними, підлітки прагнуть зайняти нову позицію поряд із дорослими, наполегливо намагаються перетворити світ, в якому вони живуть. Соціальна ситуація розвитку, як зазначав Л.С. Виготський, цілковито визначає ті форми і той шлях, слідуючи яким, дитина набуває нових властивостей особистості, черпаючи їх із соціальної дійсності як із головного джерела розвитку, де соціальне стає індивідуальним [4].

За зразком наявних у суспільстві цінностей у підлітків формуються опосередковані мотивами власні цінності, які виступають внутрішніми регуляторами їх поведінки. Ціннісні орієнтації дають змогу підліткам свідомо ставити цілі та вибирати засоби здійснення поведінки. Провідною функцією ціннісних орієнтацій є те, що вони виступають орієнтирами активності, відіграють вирішальну роль у саморегуляції поведінки підлітків [3].

Аналіз експериментальних робіт, проведений в області вікової і педагогічної психології, показав, що ціннісні орієнтації підростаючої особистості характеризуються, насамперед, динамічністю та нестійкістю. Ціннісні орієнтації в цьому віці впливають на окремі властивості особистості, зокрема, на цілі життя, на мотиви спілкування. Таким чином, ціннісні орієнтації є багатоаспектним утворенням, яке включає важливі сфери становлення особистості і є психологічним механізмом саморегуляції поведінки підлітків [8].

Особливе місце ціннісним орієнтаціям в особистісній системі саморегуляції поведінки відводить І.Ю. Истошин. Він пропонує модель мотиваційного механізму регуляції поведінки особистості, яка може бути трансформована з метою використання її на різних вікових етапах онтогенезу. В цій моделі поряд із поняттями «потреби», «соціальні установки», «цілі», «мотиви» чільне місце займа-

ють ціннісні орієнтації особистості. Останні опосередковуються особливостями конкретної ситуації. Констатовано, що кожна з ціннісних орієнтацій, виникнення якої зумовлюється конкретною ситуацією, легко здійснює свій внесок як прийняття цінності в систему саморегуляції поведінки підлітка. Прийняття цієї цінності буде залежати від рівня мотиваційного впливу на емоційний стан підлітка, що є детермінантою його поведінки [7].

Упорядкування ціннісних орієнтацій, за поглядами Л.П. Осьмак, є суттєвим моментом формування саморегуляції особистості підлітка. Цінності, на думку цього психолога, відіграють роль своєрідного орієнтира у виборі сфер, засобів, форм самоздійснення. Завдяки їм реалізація підлітком власного «Я» спрямовується у певну систему соціальних зв'язків [10]. Отже, у підлітків накопичений певний досвід саморегуляції поведінки і вони здатні активно ставитися до оточуючого середовища, вибірково сприймаючи його вплив.

А.Г. Здравомислов розглядає ціннісні орієнтації як порівняно стійке, соціально зумовлене, вибіркоче ставлення людини до сукупності матеріальних і духовних суспільних благ і ідеалів [6]. М.І. Бобнєва визначає ціннісні орієнтації в двох аспектах: суспільному та особистісному. У суспільному аспекті ціннісні орієнтації виступають як властивість певного суспільного явища, що задовольняють потреби, інтереси, бажання людини. В індивідуальному аспекті виступають як ставлення суб'єкта до предметів та явищ реальності, яке визначається соціальними установками, якими особистості [1].

Ціннісні орієнтації дають змогу підліткам свідомо ставити цілі та вибирати засоби здійснення поведінки. Оскільки центральним психічним новоутворенням підліткового віку є почуття дорослості, як самоствердження себе в новій внутрішній позиції, то таке самоставлення завжди сприяє розвитку самосвідомості, усвідомленню свого «Я», виникненню зацікавленості як до власного суб'єктивного, так і до об'єктивного світу [9].

Ціннісні орієнтації аргументуються як система особистісних установок щодо наявних у суспільстві матеріальних і духовних цінностей. Це сукупність переконань, які індивід приймає як свої власні, внутрішні орієнтації. Підліток прагне виробити в собі й прийняти такі цінності, життєві орієнтири, які дали б йому змогу знайти своє місце в різних системах взаємодій і самовизначитися.

**Метою статті** є психологічний аналіз результатів діагностичного зрізу ціннісних орієнтацій підлітків.

**Виклад основного матеріалу.** Цінності виступають як смислові установки, що виконують роль життєвого орієнтира, духовної основи для вибору напрямку діяльності. Ціннісні орієнтації лежать

в основі вибору життєвих цілей людини і тим самим сприяють з'ясуванню причин її вчинків і дій. Складна природа суб'єктно-об'єктних відношень, що відображається у вигляді цінностей, породжує різні основи для їх класифікації. У науковій літературі існує велика кількість підходів до проблеми систематизації цінностей, з яких досить складно виділити універсальний. Найбільш широко в дослідженнях зарубіжних і вітчизняних психологів використовується метод класифікації цінностей, запропонований М. Рокичем. Вчений виділяє два класи цінностей: цінності-цілі та цінності-засоби (по вісімнадцять цінностей у кожній системі). Згідно з концепцією автора термінальні цінності або цінності-цілі визначають впевненість людини в тому, що кінцева мета існування варта того, щоб до неї прагнути. Інструментальні цінності або цінності-засоби характеризують концепцію бажаного локусу поведінки. Адаптація тесту М. Рокича була здійснена В.А. Ядовим [11]. Методика вивчення ціннісних орієнтацій заснована на методі прямого рангування списку цінностей. Стимульним матеріалом у методиці служать два ряди цінностей – термінальних і інструментальних – із коротким поясненням кожної. Одержаний після рангування ряд дає змогу отримати побудовані в ієрархічній послідовності цілі й принципи, якими особистість керується у своєму житті.

Цінності, які розмістилися у верхній частині ряду, визначають провідну орієнтацію, а ті, що розмістилися в нижній частині ієрархічної структури, свідчать про незначущість цілей, які в ній знаходяться. Цінності, які згрупувалися у середині, з огляду на те, що для них характерна тенденція до зміни свого рангового місця і вони підлягають ситуативному впливу, менш інформативні для загальної оцінки змістовної сторони ціннісних орієнтацій особистості. Перевагою методики є те, що вона враховує той факт, що цінності не існують кожна окремо, а організовані в певну систему і це дає змогу групувати їх у змістовні блоки за різними параметрами. За допомогою цієї методики ми змогли визначити такі показники: по-перше, ієрархію цінностей у свідомості людини, по-друге – які групи цінностей і якою мірою визначають життєву спрямованість зростаючої особистості. У психологічному дослідженні взяли участь 116 респондентів (учнів віком 12–15 років).

Ціннісні орієнтації розглядаємо як механізм, що на емоційно-вольовому рівні регулює поведінку особистості, а також як порівняну синергічність суб'єктивних та об'єктивних чинників її особистісного становлення. У цьому випадку спрямованість нашого дослідження – це безпосередній зміст системи цінностей, її ієрархічна структура та регулятивна функція ціннісних орієнтацій в індивідуальній поведінці.

Основні завдання експерименту пов'язані зі встановленням структури термінальних та інстру-

ментальних цінностей підлітків. Із метою поглибленого вивчення цінностей, які на сучасному етапі є пріоритетними для підлітків, була застосована «Методика ціннісних орієнтацій особистості» Рокича-Ядова.

Нами були підраховані середні показники значень вибору кожної цінності, їх процентне відношення до загальної кількості досліджуваних. Отримані емпіричні дані дали змогу побудувати графіки, які відображають розподіл середньостатистичних ієрархій за вказаними критеріями (рис. 1).

За результатами діагностичного зрізу встановлено, що до високого рангу ввійшли ті цінності-цілі, які визначаються як головні для більшості учнів підліткового віку. Такими цінностями виступають взаємостосунки з вірними друзями (55,1%), здоров'я (43,8%), матеріально забезпечене життя (35,6%).

Для тих учнів, які здійснили цей вибір, набуває особливої суб'єктивної значущості сфера спілкування з однолітками. Порушення в цій сфері викликають тяжкі емоційні переживання, зміни в поведінці, зниження успішності. І, навпаки, задоволення провідної потреби цього віку – «бути значущим в очах однолітків» – визначає формування стійкої адекватної самооцінки і сприяє успішному, безконфліктному особистісному розвитку.

Наступна за кількісними показниками серед виборів цінність – здоров'я. Її поява серед високо-рангованих цінностей зумовлена, на нашу думку, об'єктивними особливостями життєснування підлітків. Усвідомлюючи значні соціально-економічні зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, підлітки надають здоров'ю особливого значення як необхідній умові досягнення успіху в будь-якій

сфері діяльності. Турбота про власне здоров'я визначає для них як процес, так і результат активного способу життя. Така термінальна цінність, як матеріально забезпечене життя, також займає провідну позицію. Реалізація цього вибору підлітками задовольнить їх потребу в самостійності та надасть певної незалежності від батьків. Це, своєю чергою, підсилюватиме можливість відчувати себе дорослим і виступатиме уявним, узагальненим зразком того соціального статусу, якого можна прагнути. Результати діагностичного зрізу дали змогу розподілити середньостатистичні ієрархії інструментальних цінностей (рис. 2).

Серед інструментальних цінностей підлітки віддали перевагу таким цінностям: «вихованість» (51,8%), «чесність» (45,6%), «життєрадісність» (38%). Загальний аналіз цінностей-засобів вказує на наявність зміщення цінностей у бік індивідуалізації. Такі цінності, як «відповідальність», «непримиримість», «самоконтроль», підлітки поставили на останні місця в індивідуальній ієрархії, що визначає тенденцію до амбівалентності в процесі формування внутрішнього світу підлітків. У дослідженні виявлені ознаки протиріч у розвитку моральності, відповідальності, самостійності.

Таким чином, вибір цінностей-цілей учнями підліткового віку підпорядковується намаганням отримати задовольняючий їх соціальний статус серед референтного оточення, покращити здоров'я, визначити майбутню життєдіяльність. Отримані дані свідчать про те, що в системі термінальних цінностей спостерігається більша стабільність у становленні їх ієрархії порівняно із системою інструментальних. На основі цих даних можна дійти висновку, що для підлітків характерною є яскраво виражена динаміка становлення

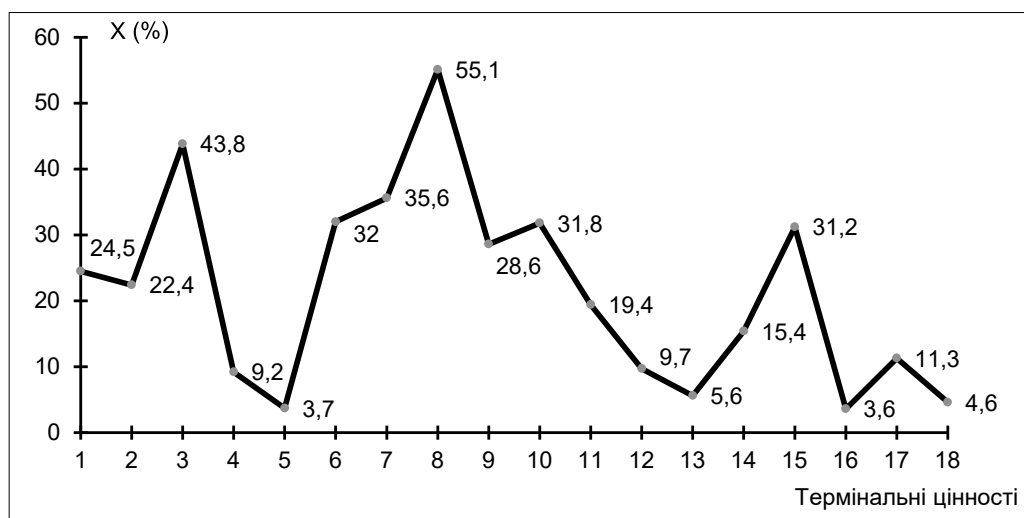


Рис. 1. Розподіл середньостатистичних ієрархій термінальних цінностей підлітків\*

\* цифри по шкалі абсцис відповідають поняттям, що відображають такі цінності: 1 – активне діяльне життя, 2 – життєва мудрість, 3 – здоров'я, 4 – цікава робота, 5 – краса природи і мистецтва, 6 – кохання, 7 – матеріально забезпечене життя, 8 – наявність хороших і вірних друзів, 9 – нормальна обстановка в країні, 10 – суспільне визнання, 11 – пізнання, 12 – рівність, 13 – самостійність, 14 – свобода, 15 – щасливе сімейне життя, 16 – творчість, 17 – впевненість у собі, 18 – задоволення; X – середні показники виборів.

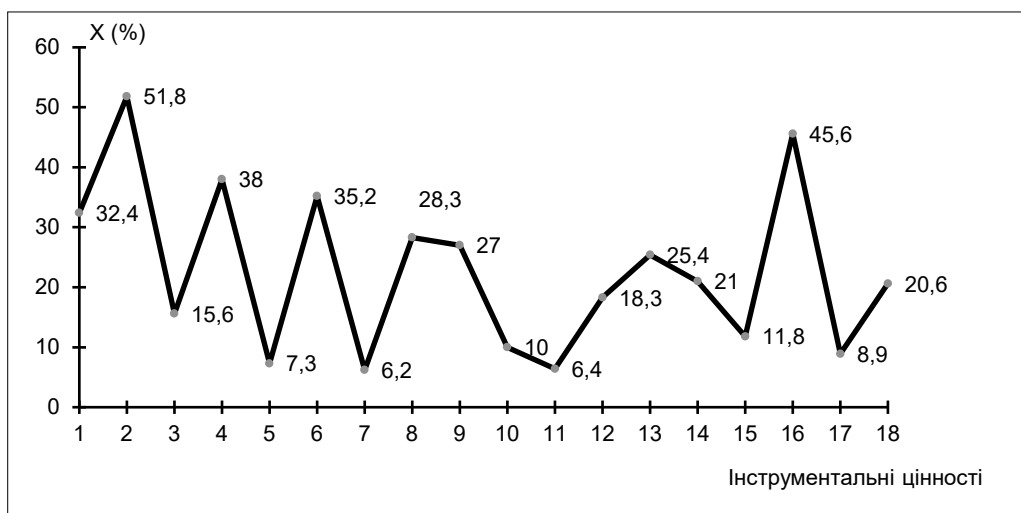


Рис. 2. Розподіл середньостатистичних ієрархій інструментальних цінностей підлітків\*

\* цифри за шкалою абсцис відповідають поняттям, що відображають такі цінності: 1 – акуратність, 2 – вихованість, 3 – високі запити, 4 – життєрадісність, 5 – старанність, 6 – незалежність, 7 – непримиримість, 8 – освіченість, 9 – відповідальність, 10 – раціоналізм, 11 – самоконтроль, 12 – сміливість, 13 – тверда воля, 14 – терпимість, 15 – широта поглядів, 16 – чесність, 17 – ефективність, 18 – чуйність; X – середні показники виборів.

Таблиця 1

### Рангування термінальних та інструментальних цінностей

Термінальні			Інструментальні		
Ранги	№ цінності	Найменування цінності	Ранги	№ цінності	Найменування цінності
I	8	Наявність хороших друзів	I	2	Вихованість
II	7	Здоров'я	II	16	Чесність
III	3	Матеріально забезпечене життя	III	4	Життєрадісність
	6	Кохання		14	Терпимість
IV	10	Суспільне визнання	IV	1	Акуратність
	15	Щасливе сімейне життя		18	Чуйність
	9	Нормальна обстановка в країні		6	Незалежність
	2	Життєва мудрість		8	Освіченість
V	1	Активне діяльне життя	V	5	Старанність
	11	Пізнання		12	Сміливість
	14	Свобода		3	Високі запити
	17	Впевненість у собі		15	Широта погляду
	12	Рівність		13	Тверда воля
	4	Цікава робота		10	Раціоналізм
	13	Самостійність		9	Відповідальність
	18	Задоволення		11	Самоконтроль
VI	5	Краса природи	VI	7	Непримиримість
	16	Творчість		17	Ефективність

системи термінальних цінностей, що відображає перспективні цілі людини.

Характерною ознакою є й те, що підлітки в межах термінальних цінностей віддають перевагу конкретним, індивідуалістичним цінностям. У системі інструментальних цінностей для підлітків вольові якості не несуть основного смислового навантаження. Цю функцію виконують ті цінності-цілі, що виражають позицію особистості у сфері інтерперсональних взаємин (наявність друзів, чесність, життєрадісність). Вважаємо, що ці цінності відображають орієнтацію підлітків на реалізацію своїх можливостей у системі міжособистісних, інтимних зв'язків (табл. 1).

Отже, реалізація найважливіших термінальних цінностей залежить від обрання і застосування певних цінностей-засобів. Останні визначають способи досягнення результатів діяльності й позицію особистості підлітка щодо вибору життєвих стратегій. У цьому разі знову таки вимальовується розбіжність, неконгруентність функціонування самосвідомості підлітка, її когнітивних і морально-вольових вимірів. Обрані учнями підліткового віку інструментальні цінності не завжди узгоджуються з бажаними результатами діяльності, що може спонукати до порушень саморегуляції їх поведінки. Адже цінності-цілі орієнтовані на довгу часову перспективу, основною функцією

яких є регуляція процесу створення життєвих програм особистості, її цілепокладання та субординація часткових і конкретних цілей. Здійснення цих функцій потребує цілісного, максимально істинного для кожного підлітка відображення світу і себе в ньому. Поза таким відображенням саморегуляція поведінки підлітків неможлива.

З таблиці 1 зрозуміло, що за першим рангом показники вказують на те, що цінність «наявність добрих друзів» виступає провідною, особливо значущою, стабільною, напевно, що вона в підлітковий період актуалізує критичні переживання, оскільки, як відомо, втрата чи неможливість бути визнаним серед однолітків визначається підлітками як найважчий емоційний стан, який призводить до різних наслідків: переживання почуття самотності, «самоти», позиції невизначеного – «аутсайдера», феномена «бойкот» тощо. Найвищий ранг вказаної цінності свідчить про те, що діяльність і поведінка підлітків координуються саме в їх найближчому оточенні – референтній спільності. Різні поведінкові реакції досліджених підпорядковуються внутрішнім нормативам певної групи та друзів і багато вчинків свідомо чи підсвідомо «впливають» із нормативних чи ненормативних орієнтацій друзів, а тому, безсумнівно, регулювати поведінкою особистості підлітка, а також створювати умови активізації його саморегуляції можна лише через найближче оточення, друзів та референтних осіб. Доброзичливе ставлення до друзів власних дітей, надання можливості з ними зустрічатися, знання їх планів і намірів, уміння ненав'язливо вносити певні поради – це основна тенденція у взаємодіях дорослих (батьків, вчителів, психологів, тренерів) із підлітковим світом. Важко зробити цю цінність саморегулюючою, але при дбайливому ставленні до особистості підлітка це можливо, коли поважати найістотнішу з усіх цінностей – мати добрих, надійних друзів. Другий ранг становить цінність «здоров'я». Третій ранг – цінності «матеріально забезпечене життя», «кохання». Вважаємо, що сучасний стан життя і ціннісні орієнтації знайомих дорослих і батьків визначають та врегульовують поведінку підлітків саме приналежністю їх до тенденції – матеріально забезпечити своє майбутнє життя. Ми думаємо, що певна тенденція щодо трансформації позитивно насичених емоцій на більш ранні вікові періоди помічається у сучасних українських підлітків. Можна пов'язати цей феномен з акселерацією. Проте ми переконалися, що він є швидше наслідком соціальної адаптації. Сучасні підлітки раніше не тільки фізично дозрівають, але й соціально дорослішають – прагнуть самостійно заробляти гроші, потребують уваги з боку соціально-нормативних служб, прагнуть дружби й кохання. Мабуть, не випадково третій ранг зайняли такі важливі потреби, як мате-

ріально забезпечене життя кохання, здоров'я. Останнє асоціюється в їх розповідях із фізичною досконалістю, міцністю, силою, витривалістю, енергійністю. Екологічні проблеми також накладають відбиток на усвідомлення важливості такої цінності, як здоров'я.

Протягом останніх років суспільних змін у нашій країні в динаміці розвитку ціннісних орієнтацій підлітків виявилася низка суперечливих тенденцій. Науковці зазначають, що зміна ціннісних орієнтацій є досить болісним процесом, оскільки суттєві зміни в суспільній системі цінностей породжують для більшості людей нагальну потребу сприйняти нові орієнтири, перебудувати особистісну систему цінностей [5].

У нових суспільних умовах відбувається переоцінка цінностей, але не на користь моральним імперативам. Підлітки найбільш тонко реагують на всі зміни, що відбуваються в суспільстві, до того ж їхні ціннісні орієнтації відрізняються нестійкістю і потрапляють під вплив випадкових критичних ситуацій. Це підштовхує нас до висновку, що приймаються людиною ті цінності, які постульовані сучасним станом у суспільстві (матеріальна забезпеченість, спокій і добробут сім'ї, велика заробітна плата, прибуткова професійна діяльність тощо). Ми в жодному разі не заперечуємо вказані ціннісні орієнтації, але поряд із ними не простежуються цінності високого морального порядку: доброчинність, совість, відповідальність, довіра, чесність та ін.

Можна стверджувати, що не спостерігається у підлітків чіткої спрямованості на цінності моральності; цінності, пов'язані з безпосередньою їх діяльністю (навчанням, спілкуванням, нормальною обстановкою у країні). Цей факт ми схильні приписувати зниженню ролі морально-етичних зразків у соціальних взаємодіях суспільства і шкільному середовищі зокрема. Засоби масової комунікації пропагують більш адекватні сучасним умовам (кризі в економіці, політиці, ідеології) цінності так званого «виживання», існування, але не повноцінного життя. Занепад духовних цінностей, висвітлення на передньому плані проблемних (критичних, стресових) ситуацій у структурі самосвідомості підлітка визначає тенденцію спаду аксеологічного розвитку особистості підлітка. Тому й були отримані низькі показники за цим компонентом.

Отже, реалізація найважливіших термінальних цінностей залежить від обрання і застосування певних цінностей-засобів. Останні визначають способи досягнення результатів діяльності й позицію особистості щодо вибору життєвих стратегій.

**Висновки.** Таким чином, аналіз результатів дослідження ціннісних орієнтацій, що представлений у статті, дає змогу сформулювати висновки. Ціннісні орієнтації виступають центральним компонентом структури особистості, що визначає її спрямованість на реалізацію певних відношень,

зміст уявлень про своє «Я», поведінку та нормативно-оцінне ставлення до оточення.

Ціннісні орієнтації є багатоаспектним утворенням, яке включає і відбиває мотиваційно-потребнісну сферу становлення особистості. У підлітковому віці викристалізується ієрархічний взаємозв'язок різних цінностей. Зміст ціннісних орієнтацій та їх місце в ієрархічній структурі визначають їхню роль у регуляції поведінки.

Отримані експериментальні дані свідчать про те, що ціннісні орієнтації здійснюють вирішальний вплив на обрану людиною модель поведінки у підлітковому віці, на її погляди, мотиви, діяльність. Своєю чергою, життєві пріоритети піддаються впливу вікового та соціального аспектів, що накладає свій відбиток на такі ціннісні орієнтації, як власний престиж, високе матеріальне становище, збереження власної індивідуальності. З'ясовано, що в системі термінальних цінностей підлітків спостерігається більша стабільність у становленні їх ієрархії порівняно з інструментальними.

Узагальнення показників діагностичного зрізу засвідчує засвідчило, що ціннісні орієнтації підлітків становлять ієрархічну систему і нерозривно пов'язані з потребами та провідною діяльністю особистості у період дорослішання.

Перспективи подальших досліджень цієї проблеми вбачаємо в провадженні в навчально-виховний процес загальноосвітньої школи спеціально організованої програми з використання активних методів навчання, які позитивно вплинуть на формування самоцінності «Я» підлітка, яка виступає генетичним ядром моральної саморегуляції періоду підлітковості.

#### Література:

1. Бобнева М.И. Социальные нормы и регуляция поведения. Москва: Наука, 1978. 311 с.

2. Божович Л.И. Психологические особенности развития личности подростка. Москва: Знание, 1979. 40 с.
3. Булах І.С. Психологія особистісного зростання підлітка: [монографія]. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2003. 338 с.
4. Выготский Л.С. Собрание сочинений: в 6-ти томах. Т. 4. Детская психология. Москва: Педагогика, 1984. 432 с.
5. Волошина Н.В., Бондар І.В., Шакіб О.В. Ціннісні орієнтації сучасних керівників в умовах трансформації українського суспільства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Серія: Психологічні науки. Вип. 3. Т. 1. С. 51–56.
6. Здравомыслов А.Г. Потребности. Интересы. Ценности. Москва: Политиздат, 1986. 222 с.
7. Истошин И.Ю. Ценностные ориентации в личностной системе регуляции поведения / Психологические механизмы регуляции социального поведения. Москва: Наука, 1979. С. 252–267.
8. Кириченко Т. Передумови розвитку саморегуляції поведінки підлітків. Гуманітарний вісник. 2016. Вип. 38. С. 79–87.
9. Кириченко Т.В. Особливості розвитку міжособистісної мовленнєвої комунікації підлітків. Psycholinguistics. Психолінгвістика. Психолінгвістика: зб. навч. праць. Серія: Психологія. Переяслав-Хмельницький, 2018. Вип. 23 (1). С. 119–138. doi:10.5281/zenodo.1211177
10. Осьмак Л. Особистісний потенціал підлітка: умови активізації. Рідна школа. 1998. № 1. С. 20–23.
11. Ядов В.А. О диспозиционной регуляции социального поведения личности. Методические проблемы социальной психологии: Сборн. науч. трудов. Москва: Наука. 1975. С. 89–105.

#### Кириченко Т. В. Диагностика ценностных ориентаций в условиях сегодняшнего дня

*В статье анализируются основные подходы относительно особенностей становления ценностных ориентаций личности подросткового возраста в условиях социокультурных изменений. Показано, что ценностные ориентации лежат в основе выбора жизненных целей подростков и являются условием их социализации. Статистическая обработка диагностических показателей и качественная интерпретация полученных результатов позволили выяснить, что ценностные ориентации подростков связаны с характером деятельности и отражают их смысложивную активность.*

**Ключевые слова:** социализация, самосознание, личность, ценности, ценностные ориентации, подростковый возраст.

#### Kyrychenko T. V. Diagnostics of value orientations of teenagers in the current challenging conditions

*The article analyzes the main approaches to the characteristics of adolescence in the conditions of formation value orientations of the personality in socio-cultural changes. It is shown that value orientations underlie the choice of life goals and adolescents is a condition of their socialization. Statistical study of diagnostic indicators and qualitative interpretation of the results allowed the connection to find out that the value orientations of adolescents are associated with the nature of their activities and reflect the meaning of life activity.*

**Key words:** socialization, self-consciousness, personality, values, value orientations, adolescence.